

RODNÉ HNÍZDO

Náš starý barák (číslo 15) byl postaven pod mírným svahem, takže skoro celá jeho zadní boční zeď byla opřena o hlinitou stěnu. Byla v něm jediná obytná světnice, malá síňka, chlév, stodůlka a menší chlívky pro husy a čuníka. Ze síňky se vcházelo nejen do světnice, ale i do chléva, a tak jsem často slyšel od lidí posměšné poznámky, že máme společný vchod s kravami. Za barákem byla malá, ale útulná zahrádka.

V jedné světnici se vařilo, spalo a provádělo obuvnické řemeslo. Spalo v ní šest členů naší rodiny. A často ještě pocestný, nad kterým se otec ustrnul, když v celé vsi nemohl sehnat nocleh. Mnohý z těch noclehářů uměl pěkně vypravovat, a tak jsem již od útlého dětství slyšel povídat o všelijakých lidských osudech, v kterých – bohužel – bylo málokdy co veselého.

Obytná světnice byla jediná vystavěna z kamene a vše ostatní bylo dřevěné. Snad kdysi býval celý barák ze dřeva a některý z bývalých

majetníků měl prostředky jen k přestavění světnice. Ačkoliv byl barák nizoučký, takže dospělý člověk snadno mohl dosáhnout stropu, byly kamenné zdi skoro metr silné. V létě býval proto ve světnici milý chládek, ale v zimě se kamenné zdi tak potily, že ze stěn tekly někdy celé potůčky vody. Od toho se nám kazil náš chudý nábytek, obrázky na stěnách a šatstvo v almaře, ale pro mne to bývalo zdrojem mnohých zábav.

Chodíval jsem po posteli a prstem jsem sváděl jeden malinký potůček do druhého, až splynuly dole u země v jeden proud. Podlaha se nám od vlhka nikdy nekazila, protože jsme měli ve světnici jen udušanou mazlavou hlínu, jaká bývá ve stodolách na mlatech, a místo suků z ní někdy vyčnívaly drobné kaménky. Proto jsem snadno mohl ve zvlhlé hlíně starou lžící udělat malé stružky, kterými jsem vodu ze stěn sváděl do malého rybníčku. Tím rybníčkem ve světnici jsem se potom rád chlubil před ostatními kloučky, a když jsem si k nám někdy pozval některého synka ze selského statku, aby tomu uvěřil, tu jsem na nich často vidíval, jak mi to závidí a jak se potom mrzutě loudají ke svým výstavným a suchým domovům.

Když mě potůčky omrzely, hrával jsem si s kopyty a botkami. Jak jsem už řekl, byl můj otec obuvník a v naší světnici se stále válelo plno dřevěných kopyt a obuvi, přinesené do správký. To byly moje první hračky. Pár botek, zapřažený za šněrovadla do zouváku, úplně mi nahradil dřevěné i živé koníky a s tím podivným spřežením jsem sjezdil celou světnici. Ale raději jsem zapřahával do zouváku kopyta, protože mi v dětské fantazii připadala životnější nežli botky nebo střevíce. A to proto, že se často při návštěvách strýců mluvilo o našich kopytech jako o věcech, které při různých příležitostech oživnou a potom jsou prý lidem, které neznají, mnohem nebezpečnější nežli vosy nebo sršně. Pantáta Mlejnek říkával, že kopyta jsou nejhorší, když se rojí nebo když jsou rozdrážděna, a v ten čas že je nejlépe se jim vyhnout na hodinu cesty. A vždy jsem s velkým uspokojením slýchával, že zdivočelá kopyta může ukrotit jen starý, zkušený mistr ševcovský, kterého kopyta dobře znají jako svého ošetřovatele, hospodáře a dobrodince. A to byl náš tatínek.

Proto jsem s kopyty zapřaženými do zouváku vždy zacházel šetrně, nikdy jsem je netloukl a spíše vlídnou domluvou jsem je hleděl pohnout k pohybu. Byl jsem tedy s našimi kopyty vždy v přátelském poměru, a přece mě rodiče často varovali, abych k nim pod kamna nikdy nelezl v neděli. To prý proto, že i kopyta chtějí mít svůj nedělní klid; ale mně to říkali rodiče proto, abych si neušpinil nedělní šaty.

Pokud se pamatuji, měl jsem jako malé děčko tuze málo opravdových hraček: dřevěného koníka, malou plechovou lokomotivu, pestrého dřevěného ptáčka, který měl v ocase píšťalku. Ale mne to nijak netrápilo. Jako každé dítě, tak i já jsem viděl v mnohém předmětu živé zvíře nebo člověka a podle toho jsem s takovou věcí zacházel: dřevěnému kopytu jsem předkládal k jídlu trávu nebo brambory jako odměnu, že muselo tahat zouvák s nákladem polínek nebo jiných věcí. Ale obratem byli ze zouváku zase kráva nebo kůň a zapřahal jsem je do kopyta, do krabice nebo převrácené stoličky. Se zouvákem bývalo však někdy těžké porřízení: nechtěl tahat, plašil se a kopal a svými dvěma výčnělky trkal do všeho, co se mu připletlo do cesty.

Také kopyta někdy zlobila. Nechtěla tahat nebo se plašila, ale většinou dělala dobrotu. Ale na naší půdě, nebo jak se u nás říkalo „na hůře“, leželo v tmavém koutě ohromné kopyto, z kterého jsem měl opravdu strach. Jak jsem se později dověděl, dal si je otec udělat pro jakési masopustní představení a potom je na půdu uložil „pro strýčka Příhodu“. Leželo tam v přítmí skloněné střechy na podestlaném seně a já jsem se ho v útlém věku bál více než kterého zlého psa! Nikdy jsem k němu nešel, a když jsem někdy vylezl na půdu krást sušené švestky, vždycky jsem je obcházel velikým obloukem a ustrašeně jsem se vždy ohlížel, zdali se snad neodvázalo. Těch pár sušených švestek věru ani nestálo za ten strach, a když maminka zjistila, že se jí ve spižírně (podlouhlé truhle na zásoby vařiva) švestky nějak podezřele se-sýchají, uvázala jednoduše ono zlé kopyto k noze spižírny, a já jsem hned nechal švestky na pokoji.

Čím však jsem byl starší, tím menší jsem měl strach z pantáty-kopyta. Pomalu jsem k němu chodil blíž a blíž, až jednou jsem si dodal tolik odvahy, že jsem je i pohladil. Potom jsem si vedle něho lehl a zanedlouho, když už jsem si myslel, že mě kopyto již dobře zná, odvážil jsem se blízko něho krást švestky.

Vylezl jsem si na vysoký pytel s moukou a tamodtud jsem již snadno dosáhl na prkno, kde ležela mísa se sušenými švestkami. Ale hrábl jsem tam jen jednou a už jsem cítil, jak se pytel pode mnou hroutí a já padám dolů na slámu vedle spižírny, a potom už to šlo jako s červivým jablkem. Od spižírny jsem se skulil půdním otvorem na žebřík, a než byste řekli švec! — žuchl jsem sebou na hliněnou podlahu síňky jako pytel otrubů. Snad jsem přitom také ustrašeně vykřikl, hned potom se rozlétly dveře u světlice a polekaný otec mě vnášel v náručí do světlice. Tam mě složil na zem a v rychlosti prohlédl všechny moje údy, aby zjistil, zdali jsem si nic nezlámal. A potom bystře skočil k verpánku (pracovní stolec obuvníků) pro nějakou „medicínu“. Ale já jsem už dále na nějaké ošetření nečekal a vyrazil jsem ze světlice jako jelen — přes dvorek a dál přes celou dolejší náves a nezastavil jsem se tehdy až v druhé vesnici! A to by se býval měl potěh (obuvnický řemen) dobře, kdybych se byl jen o minutu omeškal!

A dlouho potom jsem ještě pevně věřil, že to zlé kopyto ten pytel s moukou podrazilo! Můj starší bratr se mi pro tu nehodu dlouho posmíval, až na posměváčka také došlo. Jednou šel na půdu pro trochu slámy a patrně si tam počínal nějak furiantsky, že to ztrouchnivělý strop nad chlévem nesnesl, a milý bratr se propadl stropem do chléva na naši starou Straku. Naštěstí to však pro oba dopadlo dobře a oba dva – Frantík i Straka – to odnesli jen pořádným leknutím.

Jak jsem vám již pověděl, měli jsme ze síňky do chléva i do světnice jediný vchod. Ze dvorečka se vcházelo do malé síňky, z které vedly jedny dveře do světnice a druhé do chléva, kde jsme měli vždy tři kusy dobytka: starou krávu, jalůvku a telátko. Ostatní děti se mi ve škole i na pastvách vysmívaly, že bydlíme, jíme, spíme společně s kravami, protože viděly u našeho baráku jedním vchodem vcházet i vycházet lidi i dobytek. Ale já jsem si z toho docela nic nedělal, protože jsem měl naše kravičky rád, a posměváčky jsem odbýval vtipy na různé nedostatky jejich vlastních obydlí; bývalo jich někde daleko víc nežli u nás.

Ale často se u nás přihodily věci, o kterých se rozpustilé děti naštěstí nedověděly. Někdy, když nebyl u nás nikdo doma, odvázala se stará Straka a vyšla si z chléva trochu na procházku. Když našla dveře na dvorek zavřené, otevřela si rohem polootevřené dveře do světnice a tam vždy nadělala plno škod: na okně okousala květiny, z hrnce na plotně vypila všechnu kávu, rozšlápla škopek, porazila ševcovský verpánek, a když ji ta zábava omrzela, lehla si pohodlně na zem doprostřed světnice a klidně přežvykovala.

Jindy se stalo, že odvázaná Straka zůstala stát v tmavé předsínce, když k nám právě přicházel vážený pan starosta z vedlejší vesnice. Chtěl mít na pouť nové boty, a proto šel k nám, aby otec vzal na ně míru. V šeru tmavé předsínky viděl sice jen pohnout se něco strakatého, ale jako zdvořilý člověk přece slušně pozdravil a čekal, až se mu poděkuje, aby se potom zeptal, kde bydlí pan mistr švec. Ale místo zdvořilého poděkování dostal něčím chlupatým ránu přes obličej a hned nato byl rázným dloubnutím vystrčen na dvorek. Pan starosta byl ovšem takovým neočekávaným přivítáním velmi překvapen. Postál chvíli na dvorku a čekal, zdali někdo nevyjde ven, protože si netroufal podruhé vstoupit do síňky. A když nikdo nevycházel, tak se pan starosta dopálil a odešel a vícekrát jsme ho u nás neviděli. Tak otec přišel o dobrého zákazníka a dlouho to trvalo, než se vysvětlilo, kdo to vlastně pana starostu ze síňky vystrčil.

Často k nám přicházeli také podomní obchodníci, a tu nám vždy bývalo k smíchu, když se některý u nás ve světnici zeptal, zdali by snad také „naproti v sekničce“ něco nekoupili. To jsem si v duchu hned představoval, jak naše Straka kupuje obrázky, malované hrnečky a látky na šaty pro sebe, pro jalůvku i pro telátko. A podomním obchodníkům bývalo vždy divné, že jim naši neodpovídají a že se tak nějak podivně usmívají, a jistě mysleli, že my s „těmi naproti“ asi nežijeme v dobré shodě.

Naše světnice byla můj první svět. V ní jsem se učil poznávat různé předměty, k čemu slouží a jak se jmenují. Nejdříve to byl plechový hrneček na kávu, rendlíček na kaši, malá stolička, a potom, když jsem začal lézt po zemi, objevil jsem kopyta, všelijakou obuv a nářadí,

Jos. Lada
53.

potřebné k obuvnickému řemeslu. Na verpánku bylo mnoho věcí vhodných ke hraní, ale s těmi jsem si hrál, jen když nebyl nikdo doma, protože otec nedovolil, abych se v tom náradí přehraboval. Byla tam ozubená kolečka s držadlem, v kterých jsem viděl jakýsi trakářek, ale byla tam i šídla a knejp, o které jsem se také často citelně poranil.

Později, když k nám začali přicházet za mnou kamarádi, měli i oni neodolatelnou touhu přehrabovat se v těch roztodivných věcech jako zvědavé straky. Švitořili přitom jako vrabci a o každém předmětu dovedli hned povědět, k čemu by se tak nejlépe hodil. A skončilo to obyčejně tím, že některý z těch kloučků pojednou bolestně vyjel a sypal s pláčem domů k mamince. Buďto se řízl zrádným obuvnickým knejpm, nebo si vrazil do prstu ostré šídlo, ale to jej ani trochu neodradilo a při nejbližší návštěvě se opět s velkou chutí hrabal v tatínkově náradí. A není to vždy ona nevychovaná zvědavost, která dítě nutí prohlížet neznámé věci, ale je to přirozená zvědavost. Dítě chce každou věc důkladně prozkoumat, zpřevracet, a podle potřeby i rozebrat.

